برآیندهای آتی اجتماعی-سیاسی کووید-۱۹

تایلر کوئن
اقتصاددان و استاد دانشگاه جرج میسون

محمد شیخ‌علی‌شاهی
عضو هیات علمی دانشگاه تهران

«تایلر کوئن» (۱) استاد کرسی اقتصاد دانشگاه جورج میسون و نویسنده یکی از پرمخاطب‌ترین وبلاگ‌های اقتصادی به نام «جنبش نهایی‌گرایی» (۲) است. در وبینار دانشگاه پرینستون، کوئن به مساله اثرات اجتماعی-سیاسی کوئید-۱۹ پرداخته است. سخنرانی ایشان در این وبینار توسط جناب «محمد شیخ‌علی‌شاهی» ترجمه شده است. محمد شیخ‌علیشاهی دارای مدرک دکترای مهندسی صنایع از دانشگاه تهران هستند و در سوابق علمی ایشان دانشجوی برتر پژوهشی سال ۱۳۹۳ و جایزه بنیاد ملی نخبگان مشاهده می‌شود. ایشان هم‌اکنون در گروه فناوری و نوآوری موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی فعالیت دارند.

کووید-۱۹ را می‌توان از زوایای مختلفی بررسی کرد. برخی آثار آن بلندمدت است. افرادی که در ابتدای فراگیری این ویروس را دست‌کم می‌گرفتند، بعدها عکس‌العمل‌هایی نشان می‌دادند که فراتر از واکنش ضروری لازم بود، وبینارها برای چندین سال تا پیش از پاندمی، رشد ناچیزی داشتند و به ناگهان در طول پاندمی چندین برابر شدند. همچنین، نگاه آمریکا و انگلستان به چین به عنوان مقصر کرونا تا مدت‌ها عرصه روابط بین‌الملل را دستخوش تغییر خواهد نمود. اما این تغییرات از برخی جنبه‌های دیگر کوتاه‌مدت و موقتی نیز هستند. یکی از تاثیرات سیاسی کوتاه‌مدت، تغییر در محبوبیت بعضی از احزاب و سیاست‌مداران در کشورهای مختلف بر اساس نظر یا عملکرد آنها در مواجه با پاندمی است. دامنه زمانی این تغییرات نیز تناسب زیادی با میزان ماندگاری آثار مثبت و منفی عملکرد آنها دارد. تاثیرات بلندمدت سیاسی را نیز می‌توان در حوزه حریم خصوصی و نقض اطلاعات خصوصی افراد جستجو کرد. دولت‌ها به منظور دسترسی به اطلاعات مورد نیاز جهت کنترل افراد بیمار، حریم خصوصی آنها را محدود کرده و رفت آمد افراد و محل استقرار آن‌ها را تحت کنترل درآوردند، که ممکن است این موضوع در مقابل روال پیشین آزادسازی حریم خصوصی و اصل لیبرالیسم تفسیر شود. همچنین هزینه‌های تحقیقاتی در بخش کنترل و پیشگیری از بیماری و به تبع آن میزان مالیات افزایش یافته است که باز هم می‌تواند منجر به افزایش قدرت و مداخلات دولت‌ها و تمرکزگرایی بیشتری گردد. بر اساس شواهد تاریخی، در زمان بحران‌های اقتصادی آزادی‌ها محدودتر می‌شود. از سوی دیگر با توجه به کاهش تجمعات و قرنطینه‌های سراسری در بسیاری از کشورها، میزان هزینه‌کرد افراد کاهش یافته و نوعی از رکود اقتصادی در جهان به وجود آمده است. بازگشت به شرایط پیشین ممکن است چندین سال به طول انجامد و انتظار می‌رود کشورها با توجه به میزان تاثیرپذیری از این بحران با روندهای متفاوتی به شرایط عادی بازگردند. به عنوان نمونه‌ای از تاثیرات

بلندمدت بر سرنوشت کشورها، انتظار می‌رود این شرایط منجر به افزایش نفوذ و قدرت این کشور در عرصه جهانی از یک سو و بزرگ شدن دولت‌ها و و کاهش کارایی آن‌ها از سوی دیگر شود.

مساله دیگر بحث نظام درمانی است. فکر می‌کنم سوال اصلی این است که بیمارستان‌های ما چقدر خوداتکا و به لحاظ مالی قوی هستند و این بستگی به این دارد که پاندمی تا چه زمانی ادامه می‌یابد، پیش‌بینی روشنی در مورد مساله بهداشت عمومی ندارم اما به سختی می‌توانم در خصوص اهمیت مساله گزافه‌گویی کنم. هرچه بیشتر مردم «جراحی انتخابی» که عامل اصلی درآمدزایی بیمارستان‌ها است را به خاطر کووید-۱۹ به تعویق اندازند، بیمارستان‌ها بی‌پول‌تر می‌شوند و از دولت درخواست کمک مالی می‌کنند، نمی‌توان پیش‌بینی دقیقا ارائه کرد که دقیقا به چه شکل ساختار مالی و مالکیتی بیمارستان‌ها تغییر می‌کند اما اگر گمان دارید با ورشکسته شدن بیمارستان‌ها دولت‌ها مالکیت آنها را برعهده می‌گیرند و نسخه نحیفی از نظام بیمارستانی بریتانیا که در آن خدمات درمانی به شکل دولتی و پوشش سراسری ارائه می‌شود شکل خواهد گرفت، از فضای ذهنی من فاصله زیادی دارید. به نظرم حفظ روحیه نظام درمانی و میزان افزایش دستمزدها جهت حفظ آنها در اینجا بسیار اهمیت دارد و گمان می‌کنم ساختار نظام درمانی بیشتر شبیه بیمارستان‌های نظامی خواهد شد. قطعا وضعیت وخیم‌تری در نظام درمانی پیش خواهد آمد که در آن از الگوی بهینه فاصله بیشتری خواهیم گرفت و دولت‌ها نقش پررنگ‌تری ایفا خواهند کرد.

در حوزه کسب و کار، ذخیره نقدینگی و سرمایه شرکت‌ها در شرایط رکود بازار، نقش قابل توجه‌ای در دوام فعالیت آنها داشته است. شرکت‌هایی که نقدینگی و سرمایه قابل توجه‌ای نداشتند، شکست خوردند و بسیاری از کسب و کارهای کوچک از بین رفتند. در آمریکا صاحبان این مشاغل تبدیل به کارمندان شرکت‌های بزرگ نظیر آمازون و اپل شده‌اند. با توجه به این موضوع و با در نظر گرفتن اینکه دولت نیز به این شرکت‌های بزرگ وابسته است، پیش‌بینی می‌شود که در آینده نیز این شرکت‌ها بازیگران اصلی باشند و سهم بازار خود را افزایش دهند. در مورد کنترل قیمت در شرکت‌های بزرگ نیز ساز و کار بازار تعیین‌کننده است. شرکت آمازون اگر در قبال حجم عظیم درخواست خرید ماسک، ماسک‌ها را با قیمت بالاتری بفروشد، می‌تواند سود بیشتری بکند، اما تحقیقا این سود در مقایسه با سایر منابع درآمدی شرکت آمازون سهم ناچیزی دارد و لذا بعید است شرکت تصویر خود در اذهان عمومی را به خاطر این حاشیه سود پایین از فروش ماسک خدشه‌دار کند. به رغم این خودداری، باز مشهود است که قوانین قیمت‌گذاری در این زمینه کارآمد نیستند. مساله دیگر، اثرگذاری پاندمی کووید-۱۹ بر روند جهانی‌شدن (جابجایی کالا و خدمات) و میزان مهاجرت (جابجای انسان‌ها) است. این تاثیرات بلندمدت به شکل کاهش جهانی‌سازی و کاهش میزان مهاجرت است. با توجه به اینکه واکسن در کشورهای فقیر و کمتر توسعه‌یافته دیرتر از کشورهای صنعتی توزیع می‌شود، مهاجرت شهروندان این کشورها به کشورهای توسعه‌یافته کاهش یافته و با موانع بیشتری مواجه می‌شود. این موضوع می‌تواند بر افراد دارای تحصیلات بالاتر در محیط دانشگاهی و آموزشی تاثیرات منفی جدی‌تری داشته باشد. مساله دیگر، روند تجارت کالا و خدمات است. محدودیت‌های کووید-۱۹ باعث کاهش تجارت فرامرزی شده و ممکن است کشور چین در مواجهه با چنین شرایطی بیش از گذشته متمایل به سیاست‌های ملی‌گرایی شود. لذا مجموع این تحولات به احتمال زیاد بر توافقنامه‌های منطقه‌ای (به عنوان مثال در اتحادیه اروپا) تاثیرگذار بوده و محدودیت‌های بیشتری را خواهد کرد. فاصله‌گذاری اجتماعی نیز یکی از موضوعات مهم است که تحت تاثیر شیوع کووید-۱۹ بسیاری از معادلات را تغییر داده است. تغییرات در این بخش گرچه برای مدت طولانی ماندگار نخواهند بود، اما برای مدتی عادت‌های گذشته را تغییر خواهند داد.

حال سوال اصلی این است که چه بخش‌ها و کشورهایی با سرعت بیشتری به شرایط عادی بر می‌گردند؟ احتمالا بخش صنعت و تولید با سرعت بیشتری خود را بازیابی خواهد کرد و چین در این زمینه پیشرو خواهد بود. کشورهایی که به مهاجر وابسته هستند بیشترین تاثیر را در این زمینه تجربه می‌کنند و باز هم کشور چین که اقتصاد آن به مهاجران وابسته نیست کمترین تاثیر منفی را تجربه خوهد کرد و بالعکس اتحادیه اروپا بیشترین تاثیر منفی را تجربه می‌کند. در ایالات متحده فدرالیسم افزایش خواهد یافت و ایالت‌ها تصمیم‌های متفاوت و گاهی متناقضی را اتخاذ می‌کنند. این موضوع در اتحادیه اروپا هم قابل پیش‌بینی است که کشورها اقدامات متفاوتی را در نظر بگیرند و سطح همکاری‌ها و هماهنگی‌ها در عرصه بین‌المللی کاهش یابد.

یادداشت‌ها

1. Tyler Cowen
2. Marginal Revolution
3. Elective Surgery